

Overdenking 19 sep

Mijn oma had een arsenaal aan gezegdes en uitdrukkingen die in onze familie gemeengoed zijn geworden.

Naar aanleiding van de lezing van vandaag kwamen er spontaan twee van die gezegdes bovendrijven: niet klagen maar dragen.

Want, en daar komt meteen de tweede: ie mut de minste willen wezen.

Het klonk in mijn puberale oren als een moraal, als een plicht.

Een keurslijf ook: altijd maar de minste willen wezen, altijd maar anderen moeten dienen, waar blijf ik dan zelf nog?

Ik heb toch ook iets te brengen in deze wereld, ik heb toch ook recht van spreken, ik mag toch zelf ook wel iemand zijn?

Tegenover het 'de minste willen wezen' staat misschien wel wat we tegenwoordig op social media nogal eens zien gebeuren: mensen die luid en overduidelijk hun mening verkondigen en ervan uitgaan dat zij 100% gelijk hebben.

Die niet alleen zeggen wat ze vinden, maar daar ook graag zoveel mogelijk mensen van willen overtuigen en dat zo breed mogelijk willen uitdragen.

Misschien zijn het wel mensen die de belangrijkste willen zijn.

Mensen die graag op het eiland van Wislawa Szymborska zouden willen wonen.

Dat eiland van zekerheden en vaste overtuigingen, waar niemand permanent kan verblijven...

Een voorbeeld van waar we deze houding in het maatschappelijke debat terugvinden, is de vaccinatieplicht en de coronapas.

Er wordt huizenhoog over gedebatteerd, terwijl tegelijk in groepen het onderwerp vaak niet eens ter sprake wordt gebracht omdat het zo polariserend kan werken.

De vaste overtuiging, dé waarheid, hét gelijk, het bestaat ook in dit debat niet en verzinkt in de diepte van het leven dat ondoorgrondelijk is.

Het kan immers per situatie en per persoon verschillen welke argumenten voor iemand valide zijn om zich al dan niet te laten inenten.

Het lijkt erop dat Jezus in deze lezing de boodschap verkondigt dat we ons vooral nederig moeten gedragen.

"Wie de belangrijkste wil zijn, moet de minste van allemaal willen zijn en ieders dienaar".

Maar het blijft de vraag wat hij daarmee bedoelt.

En of dit werkelijk zo moralistisch en zwart-wit bedoeld is zoals het vaak is geïnterpreteerd. Gelukkig licht Jezus de wat raadselachtige uitspraak toe.

Dat doet hij door een kind te omarmen.

En hij zegt erbij: Wie in mijn naam één zo'n kind bij zich opneemt, neemt mij op.

En wie mij opneemt, neemt niet mij op, maar hem die mij gezonden heeft.

De minste willen zijn heeft te maken met het omarmen en opnemen van een kind.

En het heeft te maken met God, met de Bron van waaruit Jezus spreekt en leeft. Raadselachtig maar heel intrigerend.

Bij de Remonstranten is deze maand een boekje uitgekomen over gelijkenissen in de bijbel. Het vertelt dat er enkele honderden parabellen zijn, van losse uitspraken tot uitgewerkte verhalen zoals over de Barmhartige Samaritaan of de wijze en de dwaze meisjes.

Wanneer Jezus iets wilde onderwijzen, gebruikte hij daar over het algemeen beelden voor, ontleend aan de cultuur en levenswijze van die tijd.

Het zijn metaforen, en in verhaalvorm noemen we die gelijkenissen.

In lijn daarmee heeft Jezus' uitspraak over het omarmen en opnemen van een kind, een hoog metaforisch gehalte.

Laten we eens op zoek gaan of we wat meer grip kunnen krijgen op dat beeld van een kind dat je omarmt en bij je neemt.

En wat dat te maken heeft met nederig zijn, met de minste willen wezen.

Een eerste verkenning biedt een *Chassidische vertelling*:

Een joodse rabbi kreeg een vraag voorgelegd door één van zijn leerlingen:

'vroeger waren er mensen die God van aangezicht tot aangezicht zagen.

Waarom zijn die er vandaag niet meer?'

De rabbi antwoordde: 'Omdat vandaag niemand zich meer zo diep wil bukken'.

Kinderen hoeven zich niet te bukken.

Als volwassene moet je je juist bukken om op gelijke hoogte met kinderen te praten.

Wellicht is dit een kant die de gelijkenis van vandaag wat verheldert.

Als je kijkt op de hoogte van een kind, is je wereld wat kleiner en daardoor zie je andere dingen.

De verhoudingen zijn anders, en mede daardoor verhoudt een kind zich ook anders tot de dingen.

Dat wat er voor ons klein en onbeduidend uitziet, is voor een kind een hele wereld op zich. Een plas water om in te stampen, een mier die je over je hand laat lopen.

Ik weet nog toen onze dochter een jaar of twee, drie was, dat ik haar rustig een snoepje kon geven.

Die at ze namelijk niet op, maar die bewaarde ze de hele dag als een schat, zo blij was ze ermee.

Het beeld van een kind heeft daarmee iets in zich van met onbevanging naar de wereld kijken, en het leven nemen zoals het zich aan je voordoet.

Met verwondering ondergaan wat het leven je nu weer brengt.

Je bukken om onbevangen onder je eigen interpretatiekader, je vooroordelen en je vaste overtuigingen te kunnen kijken.

Is dit de houding die Jezus bedoelt? Je bukken is niet hetzelfde als wat wij verstaan onder 'de minste willen zijn'.

Maar het is wel het tegenovergestelde van 'de belangrijkste willen zijn'....

Een tweede verkenning dan, van wat Jezus zou kunnen bedoelen met de minste willen wezen.

De schriftlezing begint met Jezus die zegt dat de Mensenzoon zal sterven en na drie dagen uit de dood zal opstaan.

Dat is waar de weg die Jezus met zijn discipelen gaat, uiteindelijk op zal uitlopen. Deze mededeling vormt het kader waarbinnen de rest van de schriftlezing zich afspeelt.

De discussie over wie het belangrijkste is, krijgt daarmee een extra lading.

Wat is er nou werkelijk belangrijk in het leven, wie durft zich nog de belangrijkste te noemen in het zicht van de dood, laat staan die van de opstanding?

Jezus zegt tegen de leerlingen dat wie het belangrijkste wil zijn, de minste moet willen zijn.

En dat is precies hoe hij zelf zijn weg naar Jeruzalem zal volbrengen.

Maar hoewel Jezus dienend in het leven stond en veel mensen heeft willen helpen, kun je niet zeggen dat hij zich klein maakte, stilletjes in een hoekje bleef staan en op die manier de minste was.

Hij noemde zich Zoon van God en maakte zichzelf daarmee op een bepaalde manier natuurlijk wél belangrijk.

Maar hier zit 'm de kneep: de manier waaróp hij dat deed, was bepalend.

Zoon van God zijn, een kind (!) van God zijn, wil zeggen dat je niet kijkt naar hoe belangrijk je bent of naar hoe belangrijk iemand anders is.

Dat je niet uitgaat van wat waar zou zijn en anderen daarvan probeert te overtuigen.

Maar dat je kijkt naar waar je iets van God kunt ontwaren.

Dat geeft niet alleen een andere waarneming maar ook een andere manier van zijn.

Een gedichtje van *Elizabeth Barrett Browning* maakt dit verschil prachtig duidelijk:

Brandend braambos

De aarde zit boordevol hemel
en elke struik, hoe gewoon ook,
staat in lichterlaaie van God.
Maar enkel hij die het ziet

doet zijn schoenen uit.
De rest zit er omheen
en plukt bramen.

Elizabeth Barrett Browning

Nu kunnen kinderen soms ook al de belangrijkste willen zijn.
Het tegenovergestelde komt ook veel voor: dat ze zichzelf minderwaardig vinden of voelen ten opzichte van andere kinderen.
Daarom denk ik dat Jezus niet alleen de metafoor van een kind gebruikt, maar een kind omarmt.
Dat je het kind dat we diep in onszelf nog allemaal zijn, durft te omarmen.
Het kind in jezelf, dat deel van je dat durft te bukken, dat onbevangen de wereld in kijkt en haar spelenderwijs onderzoekt.
Dat deel van jezelf dat niet als eerste vragen gaat stellen als 'klopt dit wel, is er eigenlijk wel een God, wat vind ik hiervan', maar dat met verwondering om zich heen kijkt, zich laat raken. Dat deel van jezelf dat op deze manier sporen ontdekt van God, in de wereld en de mensen om je heen.
Het kind in jezelf omarmen en opnemen in je hele zijn, dat ziet Jezus als het tegenovergestelde van de belangrijkste willen zijn.
Want het maakt je tot een mens die niet kijkt naar wie of wat belangrijk is, maar die speurt naar wie iemand is, en die vol verwondering ondervindt wat van betekenis is.
Dan ben je met recht een Kind van God.

Dichters kunnen dat veel beter verwoorden.

De dichter Pieter Buckinx doet dat naar mijn idee treffend:

Er is iets in de dingen dat ontroert:
het is de schoonheid niet der bloemen,
noch het glanzen van een blad, noch het roepen
van de roerdomp in de nacht. Het is
daarin, maar ook daarachter en daarboven
en daaronder, dieper in de grond, die
warm en geurig is als versgebakken brood.

Het zijn de sappen die onzichtbaar blijven,
diep in de wortels en het hart waarin het
leven roert. Het zijn de klanken en geluiden
die een kind kan horen als het zijn oor
te luisteren legt dicht aan de grond. Het is
het trillen van de wingerd-rank wanneer uw
hand haar aanraakt, en het beven van de
kever op het blad, dat groeit en zwelt.

Het is het dons der distelbloemen en de
pijn der wonden die uw vlees doorsplijt.
Het zijn de tekenen van Gods aanwezigheid.

Pieter Buckinx